

Uchwała Nr 66/2023
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 11 maja 2023 r.

w sprawie zaopiniowania
Sprawozdania z działalności Narodowego Centrum Nauki w 2022 r.

Po rozpatrzeniu, na wniosek Sekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki z dnia 31 marca 2023 r. (pismo DN.WN. DN-WN.0774.1.2023.4.RM), następujących dokumentów:

- *Sprawozdanie z działalności Narodowego Centrum Nauki – Rok 2022*
- *Załącznik E - Finansowanie młodych naukowców w konkursach NCN.*

Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego, stosownie do art. 330 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742), doceniając dotychczasowy dorobek Narodowego Centrum Nauki (dalej NCN lub Centrum), **pozytywnie opiniuje przedłożony dokument**, formułując jednocześnie uwagi, które zdaniem Rady mogą korzystnie wpłynąć na efektywność działań NCN.

UZASADNIENIE

Sprawozdanie z działalności Narodowego Centrum Nauki – Rok 2022 zostało przyjęte uchwałą Rady NCN nr 25/2023 w dniu 16 marca 2023 r. i obejmuje 112 stron tekstu, natomiast Załącznik E - Finansowanie młodych naukowców w konkursach NCN obejmuje 205 stron zestawień i wykresów.

Sprawozdanie zawiera informacje o stopniu realizacji poszczególnych zadań wraz z ewaluacją realizowanych zadań oraz oceną ich wpływu na rozwój nauki. NCN potwierdza swoją niezależną pozycję jako agencja wspierająca w Polsce działalność naukową w zakresie badań podstawowych. Posiada jasny, ugruntowany system różnorodnych konkursów grantowych, pracuje płynnie, systematycznie, zgodnie z przyjętym kalendarzem i daje poczucie pewności ogłoszenia kolejnych konkursów. NCN jest aktualnie jednym z najważniejszych organów wspierających rozwój nauki w Polsce. Przez 12 lat w NCN wypracowano rozwiązania, które są wzorowane na najlepszych wzorcach funkcjonujących w świecie.

Na uznanie zasługuje wspieranie przez NCN młodych badaczy. W roku 2022 realizowano 101 78 projektów badawczych, staży, stypendiów i działań naukowych. Na ich finansowanie przeznaczono 1 539,1 mln zł, czyli nieco ponad 150 tys. na 1 projekt. Cieszy, że około 1/3 tych środków przeznaczono na wspieranie młodych badaczy.

Należy docenić ogrom pracy wykonanej przez NCN: w roku 2022 ocenie merytorycznej poddano 9 958 wniosków dokonanej przez 2 136 ekspertów. Powołano 89 Zespołów Ekspertów oceniających złożone wnioski w ramach 25 paneli dziedzinowych.

Uwagi odnośnie do działalności międzynarodowej NCN w roku 2022

Narodowe Centrum Nauki jest aktywnie zaangażowane w proces wspieranie międzynarodowej współpracy naukowej oraz koordynację programów na poziomie międzynarodowym. Wciąż jednak największy ciężar współpracy opiera się na krajach Unii Europejskiej.

Od 2014 roku NCN rozwija ofertę umożliwiającą współpracę z zagranicznymi zespołami badawczymi w konkursach ogłaszanych w ramach programów międzynarodowych. W konkursach w 2022 roku złożono 10 558 wniosków, w tym 649 w ramach inicjatyw międzynarodowych. Ocenie merytorycznej poddano 9956 wniosków. W konkursach rozstrzygniętych do finansowania zostało zakwalifikowanych 2065 wniosków, w tym 176 w ramach inicjatyw międzynarodowych.

Mimo zwiększającej się we wcześniejszych latach liczby ogłaszanych konkursów, należy zwrócić uwagę, że w 2022 roku ogłoszono tylko 8 konkursów międzynarodowych wobec 14 w 2021 roku i 9 w 2020 roku. Konkursy międzynarodowe w 2022 roku stanowiły 44% całości ogłoszonych konkursów, podczas gdy w 2021 roku było to 58% a w 2020 roku 53%.

Analizując dynamikę konkursów międzynarodowych rozstrzyganych w danym roku, od 2017 do 2021 roku można zauważyć gwałtowny wzrost liczby składanych w nich wniosków. W 2021 roku złożono aż 697 wniosków, najwięcej wniosków w konkursach międzynarodowych od początku funkcjonowania agencji. **W 2022 roku zaobserwowano nagły spadek zarówno złożonych (274), jak i sfinansowanych wniosków (46 wobec 106 w 2021 roku).** Było to związane z mniejszą liczbą ogłoszonych i rozstrzygniętych w tym roku konkursów międzynarodowych. Jedną z przyczyn wskazanych przez NCN jest realizacja w latach ubiegłych wszystkich planowanych założeń w ramach Funduszy Norweskich. Niemniej niezwykle istotna jest ciągłość programów wspierających współpracę międzynarodowe, na NCN leży ciężar poszukiwania nowych źródeł finansowania w celu rozwijania swoich działań.

Bardzo ważnym aspektem działania NCN jest finansowanie inicjatyw, których celem jest umożliwienie naukowcom z zagranicy podjęcia pracy w polskich jednostkach naukowo-badawczych w celu wzmocnienia potencjału naukowego tych instytucji. Do projektów z tym związanych należą program Dioscuri (prowadzony we współpracy z niemieckim Towarzystwem im. Maxa Plancka) oraz POLONEZ BIS współfinansowany ze środków programu ramowego Unii Europejskiej w ramach działań programu „Marie Skłodowska-Curie”. Wcześniej do tego typu projektów należały także Profesura Gościnna (jedna edycja w 2020 roku; współfinansowany z NAWA), konkurs ARTIQ (jedna edycja w 2021 roku), projekt POLS (jedna edycja w 2020 roku; finansowany z Funduszy Norweskich). **W 2022 roku nie uruchomiono żadnego nowego konkursu mającego na celu zwiększenie umiędzynarodowienia polskich jednostek badawczych.**

Warto wspomnieć o zainicjowaniu prac nad nowymi konkursami finansowanymi z Unii Europejskiej: T-AP (Trans-Atlantic Platform for Social Sciences and Humanities). Ogłoszenie konkursu zaplanowano na kwiecień 2023 r. JPI HDHL – Joint Programming Initiative “A Healthy Diet for a Healthy Life” konkurs na międzynarodowe projekty badawcze z zakresu technologii żywności i zdrowej diety (sześć agencji finansujących). Ogłoszenie konkursu zaplanowano na luty 2023 r. M-ERA.NET 3: ERA-NET for research and innovation on materials and battery technologies, supporting the European Green Deal. Ogłoszenie konkursu zaplanowano na marzec 2023 r.

Stosowane przez agencję procedury recenzyjne i organizacyjne zyskały uznanie w oczach innych agencji grantowych w krajach Unii Europejskiej. Świadczy o tym udział NCN w Lead Agency Procedure (LAP). Biorąc pod uwagę odsetek środków finansowych przeznaczonych na projekty międzynarodowe w ramach OPUS-LAP w trzech obszarach, występuje dysproporcja pomiędzy obszarami nauk. W przypadku środków przeznaczonych na konkursy LAP, 50% z tych środków otrzymali beneficjenci nauk ścisłych i technicznych (ST), 37% nauk o życiu (NZ) i zaledwie 13% nauk humanistycznych, społecznych i o sztuce (HS). **Zdecydowanie największe umiędzynarodowienie obserwuje się w dyscyplinach związanych z naukami ścisłymi i o zdrowiu.**

Warto udzielić wsparcia recenzentom w zakresie oceny wykonalności projektów. Niektórzy zagraniczni recenzenci zwracali uwagę, iż nie zawsze mieli wystarczającą wiedzę na temat sytuacji ekonomicznej w Polsce, co nieco utrudniało ocenę tego kryterium wykonalności projektu.

Wyrażając pozytywną opinię na temat działalności Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego pragnie jednocześnie przekazać poniższe uwagi.

UWAGI RADY GŁÓWNEJ NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO DOTYCZĄCE SPRAWOZDANIA Z DZIAŁALNOŚCI NCN – ROK 2022

1. RGNiSW poddaje pod rozwagę możliwość zwiększenia wachlarza inicjatyw dotyczących współpracy z krajami spoza Unii Europejskiej

Uzasadnienie:

Należy jednoznacznie docenić intensywny rozwój aktywności Narodowego Centrum Nauki w obszarze współpracy międzynarodowej. Na szczególną uwagę zasługują długoterminowe działania, w których NCN wychodzi poza ramy krajowe i podejmuje zadania strategiczne na arenie europejskiej, rozwija inicjatywy mające na celu popularyzację nauki, rozwój instrumentów wsparcia badań naukowych oraz koordynację programów na poziomie międzynarodowym. Liczba inicjatyw dotyczących współpracy z krajami spoza Unii Europejskiej jest ograniczona i w przyszłości warto poszerzyć wachlarz działań w skali globalnej.

2. RGNiSW zachęca do zwiększenia liczby inicjatyw służących poprawie wskaźnika sukcesu polskich wnioskodawców, także w konkursach międzynarodowych

Uzasadnienie:

Skuteczność zdobycia grantu w konkursach NCN jest stanowczo za mała. W roku 2022 do finansowania zakwalifikowano tylko 2065 wniosków, w tym 176 w ramach inicjatyw międzynarodowych. Poza konkursem Preludium Plus (w którym skuteczność wyniosła 43%) we wszystkich pozostałych konkursach była poniżej 25%, przy czym w konkursie Maestro wyniosła 14%, Opus – 13%, Preludium – 12%. Tak niska skuteczność może mieć długofalowo tragiczny wpływ na rozwój nauki w Polsce, ponieważ uzyskanie grantu na badania jest faktycznie niemożliwe. W szczególności może to zniechęcać młodych badaczy. Pierwszy grant dla młodego badacza powinien być w zasadzie obligatoryjny. Tutaj pomocny może być grant Miniatura, ale i w tym przypadku skuteczność wyniosła 28%.

Aby wyrównać proporcję wniosków odnoszących sukces w stosunku do złożonych, warto być może położyć większy nacisk na szkolenia i warsztaty służące poprawie wskaźnika sukcesu polskich wnioskodawców w konkursach krajowych i międzynarodowych.

3. RGNiSW ponownie zwraca uwagę na wysoki odsetek recenzji zagranicznych i wnioskuje o zwiększenie udziału recenzentów krajowych

Uzasadnienie:

Odsetek recenzji zagranicznych w roku 2022 wyniósł 96,61%. Jest on zatem jeszcze wyższy niż w roku 2021 (96,06%). NCN nie odniósł się do uwagi RGNiSZW sformułowanej w 2021 r.; wręcz przeciwnie – zwiększył liczbę ekspertów zagranicznych o 1095 w porównaniu z rokiem 2021, a liczbę ekspertów krajowych zmniejszył o 19 osób. Z jednej strony cieszy umiędzynarodowienie procesu recenzji wniosków złożonych do NCN, pamiętając, że najważniejsza w recenzowaniu jest merytoryczna jakość recenzenta oraz brak konfliktu interesu, a nie miejsce jego zatrudnienia. Z drugiej strony, tak wysoki odsetek recenzentów zagranicznych może jednak nie być korzystny w niektórych obszarach badań (np. ze względu na kulturę, język, kontekst prawny czy środowiskowy). Rada proponuje poddać analizie wysokość odsetka recenzji zagranicznych w rozbiciu nie tylko na grupy nauk, ale na dyscypliny w ramach poszczególnych paneli, przedstawienie tych wyników oraz wniosków z nich płynących, w szczególności dotyczących różnicy liczby recenzji krajowych i zagranicznych.

4. RGNiSW proponuje uzupełnienie w przyszłości Sprawozdania z działalności Narodowego Centrum Nauki o streszczenie (na wzór *executive summary*)

Uzasadnienie:

Sprawozdanie z działalności Narodowego Centrum Nauki to obszerny, szczegółowy dokument, rzetelnie oddający złożoność aktywności agendy finansującej badania naukowe w Polsce. Oprócz krótkiego wstępu, Sprawozdanie zawiera wiele danych obrazujących liczne programy i zdarzenia. Doceniając transparentność przedstawionej informacji, Rada proponuje w przyszłości dodanie w Sprawozdaniu z działalności Narodowego Centrum Nauki

streszczenia (na wzór *executive summary*). Takie podsumowanie mogłoby jednocześnie służyć jako dokument udostępniany publicznie, propagujący działalność NCN w społeczeństwie. NCN w pkt II. „Część ogólna” zmienił wprawdzie tytuł punktu 1. na "Podsumowanie działalności Centrum". W 2021 r. był inny tytuł: "Informacje o Centrum". Zmiana tytułu wraz z niewielkimi zmianami o charakterze edytorskim i porządkującym tej części sprawozdania nie może być jednak uznana za wprowadzenie idei zaproponowanego powyżej streszczenia.

5. RGNiSW zwraca uwagę na wzrastającą pozycję kosztów operacyjnych samego NCN

Uzasadnienie:

W sprawozdaniu z działalności NCN widać, że w roku 2022 zwiększono znacznie wydatki z 1 321 898 319 zł w 2021 r. do 1 557 620 583, 56 zł (str. 57). Większe wydatki NCN korelują jednak z zasadniczo wyższymi kosztami obsługi działań NCN z 37 918 295,33 zł w 2021 r. do 104 801 334,13 zł w 2022 r.

6. RGNiSW zwraca uwagę na formę załącznika, która nie pozwala na ocenę finansowania poszczególnych grup beneficjentów w ramach ogółu nazwanego młodymi naukowcami

W Załączniku E przedstawiono wskaźniki ilościowe dotyczące środków finansowych przyznanych młodym naukowcom w ramach ogółu finansowania Narodowego Centrum Nauki. Po raz kolejny zwraca się uwagę, że załącznik nie pozwala na ocenę finansowania poszczególnych grup beneficjentów w ramach ogółu nazwanego młodymi naukowcami, na które składają się doktoranci, nauczyciele akademicki nieposiadający stopnia doktora oraz osoby posiadające stopień doktora, od uzyskania którego nie upłynęło 7 lat, zatrudnionych w podmiocie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

W związku z powyższym, **rekomenduje się, aby w kolejnych sprawozdaniach w ramach grona młodych naukowców wyodrębnić dane dotyczące wyżej wymienionych grup.**

Przy okazji warto również zwrócić uwagę na częstotliwość naboru wniosków w konkursie PRELUDIUM. Jest to jeden z dwóch konkursów, obok OPUSa (tutaj doktoranci konkurują z naukowcami na każdym etapie kariery naukowej), w którym doktoranci mogą pełnić funkcję kierownika projektu. Bycie kierownikiem projektu w grancie jest sprawą istotną dla dalszej kariery naukowej młodych adeptów nauki. Stąd apel o to, aby **wrócić do praktyki dwukrotnego – w ciągu roku kalendarzowego – naboru wniosków w konkursie PRELUDIUM.** Konkurs PRELUDIUM BIS nie jest konkursem kierowanym do doktorantów, a do promotorów, ponieważ to promotorzy pełnią funkcję kierownika w grancie.

Uchwałę otrzymuje Minister Edukacji i Nauki.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Marcin Pałys